

YSTADNATUR

Nr 63 År 2025

Naturskyddsföreningen
Ystad

Redaktion: Styrelsen

Ansvarig utgivare: Raija Lanas

Grafisk form: Ellinor Portinson

Omslagsbild: Grågås, Fotograf: Börje Nilsson

Styrelse

Ordförande: Vakant

Raija Lanas, vice ordförande, 0700 44 78 16 raijalan@yahoo.se

Christina Carlsson, kassör, 0703 56 12 81 christina.mec@telia.com

Börje Nilsson, sekreterare, 0735 42 52 27 hbn949@gmail.com

Riccard Axtelius, ledamot, 0760 218089 riccard.axtelius@gmail.com

Kerstin Svensson, ledamot, 0708 69 11 11 kerstinharriet@gmail.com

Katarina Anker-Kofoed, ledamot, 0733 09 52 78 katarinaankerkofoed@gmail.com

Simon Lundin, suppleant, 0737 708 705 simonlundin@hotmail.se

Christina Rosenberg, suppleant, 0704 60 50 67 christinarosenberg@hotmail.com

Ellinor Portinson, suppleant, 0739 26 91 92 portinsondesig@gmail.com

Adress: NFY, c/o Christina Carlsson, Sektorsgatan 1B, 271 41 Ystad

Bankgiro: 199-5844 **Organisationsnummer:** 848000-8658

Webbplats: ystad.naturskyddsforeningen.se

Innehållsförteckning

YstadNatur Nummer 63 År 2025

Förord.....	3
Agenda 21 med Miljöhandlingsprogram – Vad hände sen?.....	4
Kåsebergas avloppsproblem.....	8
Påverkan av skräp på marina miljöer.....	12
Befolkningsutveckling och markanvändning i Ystad stad.....	16
Verksamhetsberättelse.....	22
Verksamhetsplan.....	27

*Med anledning av omfördelning av ansvarsuppgifter
för Ystad Natur, blev utgivningen av detta nummer försenad.
Därav ett något daterat innehåll.*

Förord

När detta skrivs i mitten av februari 2025 så kan man nog konstatera att det blir ingen vinter i år heller. Det blev tre årstider i stället för fyra på sydkusten. Höst övergår direkt i vår.

Det kan kännas skönt att slippa snö och halka, men på samma gång känns det oroligt. Vad är det som händer i lufthavet ovan oss? Och hur fort kommer klimatet att förändras på våra breddgrader? Det är en tröst att naturen följer sin egen kalender. Vårsol och plusgrader är signaler som väcker livslusten hos växter och djur. Ännu ett år får vi njuta av naturens under!

I årets program lockar vi med fina utflykter och upptäckter. Vi hoppas att många vill dela upplevelserna av djur och växter. Vi visar på den biologiska mångfald som omger oss och som vi är en del av och känner ansvar för.

Det gångna årets många utflykter har visat på stort intresse för naturen nära oss. Under 2025 söker vi oss även utanför kommunens gränser. Vi tar oss norrut till Pulken nära Åhus för att uppleva tusentals tranors återkomst till Sverige innan de flyger norrut till olika delar av vårt land.

Föreningens fjärilsgrupp har under året varit aktiv på Nybrofältet med dess säregna flora och fauna. I planeringen av fjärilsslinga gjordes en studieresa till Örkelljungas Biparadis. En förnämlig guidning gav många idéer och tips i det fortsatta arbetet.

Under året har en rad givande möten partivis med förtroendevalda gjorts. Information har givits och tagits emot tillsammans. Allt för att förbättra förutsättningarna för allt liv i naturen, inbegripet människorna.

I årets upplaga av YstadNatur belyses insatser kring stranderosion, Kåsebergas avloppsproblem, befolkningsökningen i Ystad tätort och dess tänkta konsekvenser.

Vi värnar naturen!

Kerstin Svensson
Ordförande i Ystad Naturskyddsförening
Floraväktare

Agenda 21 med Miljöhandlingsprogram

– Vad hände sen?

Miljömål om stranderosion

När kommunen 2002 antog en reviderad version av Agenda 21 var det första gången i Ystad som det fanns specifika mål och åtgärder kopplade till problematiken med kusterosion i en handlingsplan för miljömålen.

Åtgärder som kopplades till Agenda 21-målet *Begränsa stranderosionens negativa verkningar* handlade i huvudsak om att ta fram ett aktuellt styrdokument och att säkerställa att alla framtida kustskyddsåtgärder vidtogs i enlighet med gällande lagar där konsekvenserna för miljön nog utvärderades. En av åtgärder syftade också till att verka för ett mer omfattande statligt ansvar.

Det dröjde emellertid ganska lång tid innan åtgärden om en policy för stranderosion kunde betraktas som genomförd. *Policy för förvaltning och skydd av kusten* antogs av kommunfullmäktige i september 2008 och följdes av en *Handlingsplan för förvaltning och skydd av kusten* 2011. Den senare reviderades 2018 och i den har riktlinjerna från policyn inarbetats. Riktlinjerna utgör också grunden till ställningstaganden rörande kusterosion i den nu gällande översiktsplanen *Kommunen Ystad 2030*.

Ett aktivt kustskyddsarbete

Trots att nya styrdokument dröjde, arbetade kommunen aktivt med kustskyddsfrågorna tack vare en problemanalys och ett handlingsprogram som utarbetats av en expertgrupp 1987. Expertgruppen identifierade de områden som var mest utsatta för erosion och föreslog prioriterade åtgärder. Med detta handlingsprogram som underlag fattade kommunens dåvarande Plankommitté beslut om hur kommunen skulle förhålla sig till kusterosionsproblematiken bland annat öster om reningsverket, i Ystad Sandskog och i Löderups Strandbad. Vissa av besluten gick i linje med expertgruppens förslag, medan andra gick tvärt emot.

Under slutet av 1990-talet låg stort fokus på att säkerställa tillstånd för storskalig strandfodring samt etablering av vågbrytare i Ystad Sandskog.

Tillståndprocessen skulle visa sig bli mycket långdragen, mer än 10 år. Trots att kommunen redan 2001 fick tillstånd enligt miljöbalken för såväl sanduttag till havs som utläggning vid stränderna, så var det ett annat lagrum som satte käppar i hjulet för kommunen. Det var först 2011 som kommunen slutligen fick tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln för täktverksamhet på havsbotten och den storskaliga strandfodringen kunde påbörjas.

Under 1990-talet och början av 00-talet arbetade kommunen även hårt för att förmå staten att ta ett större ansvar för kusterosion och dess konsekvenser. Det resulterade i att Statens Geotekniska Institut (SGI) fick samordningsansvaret för stranderosion 2003. Det var en stor framgång för sydsvenska kommuner att få en statlig myndighet engagerad i frågan. Samordningsansvaret gäller än idag och omfattar kunskapsinhämtning och -sammanställning, stöd till kommuner samt samordning med berörda myndigheter.

Idag finns flera olika samverkansplattformar på regional och nationell nivå för erfarenhetsutbyte och kunskapsuppbyggnad. Exempel på sådana plattformar är Myndighetsnätverk för stranderosion, Regional kustsamverkan Skåne/Halland och Erosionsskadecentrum.

Fysiska åtgärder

Ett antal kustskyddsåtgärder har genomförts sedan Agenda 21 antogs. Bryggorna i Ystad Sandskog byggdes om under början av 00-talet till spontförsedda, multifunktionella kustskydd som syftade till att bygga upp strandplanet. Som med många andra hårda konstruktioner längs kustzonen fick de inte riktigt den effekt som förväntades. Det var först när kommunen startade den storskaliga strandfodringen 2011 som några av bryggorna bidrog till en positiv utveckling och återuppbyggnad av strandplanet. Under åren 2006/2007 och 2012 anlades totalt fem friliggande vågbrytare i Sandskogens naturreservat i havet vid Harstigen. Dessa konstruktioner har visat sig fungera oväntat bra. Där det tidigare inte fanns någon strand alls har det sedan dess, helt utan mänsklig påverkan, byggts upp ett brett strandplan med väl etablerade sanddynor innanför.

Sex hövder, varav en med funktion som badbrygga, anlades i Löderups Strandbad redan i början av 1990-talet. 2020 renoverades badbryggan och det har skett löpande underhåll på hövdernas landanslutningar som med jämna mellanrum skadas som en följd av den pågående erosionen.

Strandfodringen har sedan 2011 utförts ytterligare tre gånger (2014, 2017 och 2020) och totalt 340 000 m³ sand har fördelats mellan Ystad Sandskog och Löderups Strandbad. Som komplement till strandfodringen har kommunen också arbetat med småskaliga, naturbaserade åtgärder för att stärka sandsträndernas motståndskraft och återhämtningsförmåga samtidigt som biologisk mångfald gynnas. Åtgärder för att gynna tillväxt av sanddyner så som sandstaket, borttagning av invasiva arter, plantering av dyngräs och skonsam strandstädning har vidtagits under senare år och har, tillsammans med strandfodringen, visat sig skapa en dynamik som gör att stranden kan utvecklas mer naturligt. Åtgärderna har också bidragit till att det har varit möjligt att minska budgeten för underhåll på de hårda konstruktionerna. Nu pågår processen med att söka nya tillstånd för fortsatt strandfodring inom erosionsutsatta kustavsnitt.

Framtiden

I en värld med en pågående klimatförändring, vars konsekvenser är svåröverskådliga, kommer arbetet för att skydda våra kuster bli alltmer komplext. Det ställs höga krav på kommunen att i sin översiktsplan redogöra för var det finns riskområden för klimatrelaterad erosion och översvämning och hur dessa risker ska minska. Handlingsplanen för förvaltning och skydd av kusten är i behov av en revidering och viktiga politiska ställningstaganden behöver göras. De riktlinjer för kustskyddsarbetet som antogs 2008 gäller dock fortsatt än idag.

Syftet med riktlinjerna var att i så stor utsträckning som möjligt låta naturen ha sin gång, men i områden med mycket höga värden vidta åtgärder för att stärka kustens resiliens. Ambitionen var att ändra förhållningssätt från att vara reaktiva till att bli mer proaktiva. Ett proaktivt förhållningssätt innebär multifunktionella, och därmed mer kostnadseffektiva, åtgärder som inte bara skyddar erosionsutsatta områden, utan bevarar naturvärden och allemansrättsligt tillgänglig mark samt gynnar rekreation och biologisk mångfald.

Detta är en viktig förändring som kommunen har genomgått och det innebär att kustskyddsåtgärderna så långt det är möjligt syftar till att skapa en buffert där erosion, och kanske även i viss mån översvämning, kan tillåtas utan att det medför negativa konsekvenser för bakomliggande områden.

Målet i Agenda 21 handlade om att begränsa negativa verkningar av stranderosionen och även om det fortsatt återstår mycket arbete har det proaktiva förhållningssättet bidragit till att vi idag har en strategi som kan hjälpa oss att uppnå målet.

Mona Skoog, Miljö- och klimatstrateg

2024-11-28

Avloppsreningen i Kåseberga

Kåseberga - Friluftsparadis och flaggskepp i kommunens turistreklam.

Kåseberga är ett paradis, inte bara för de boende utan även för turister, surfare, skärmflygare och naturälskare av alla de sorter. Byn med Ale Stenar är ett av de mest besökta turistmålen i landet, ”en pärla för den som söker en kombination av kultur, äventyr och avkoppling” -enligt reklamen. För Skärmflygare är sträckan Hammar till Löderups strandbad ett av de absolut bästa flygställena i Sverige.

Sommaren 2022 uppmärksammade en skärmflygare att havsbotten i kustremsan väster om hamnen i Kåseberga verkade helt död. Det är här reningsverket har sin utsläppspunkt för renat avloppsvatten. Ett betongrör löper cirka 10 meter ut i Östersjön, strax väster om småbåtshamnen. Från luften är hela området i havet grått (se flygbilden).

Flygbild över Kåseberga hamn med utloppet från reningsverket nere till höger. Foto: David Bengtsson

Flygarna blev bekymrade och kontaktade kommunen som berättar att reningsverket förvisso går på högvarv, men att allt är i ordning. De kontaktade även tillsynsmyndigheten, Ystad-Österlenregionens miljöförbund, och Länsstyrelsen. Miljöförbundet startade en utredning (KLAG.2022.3149) som bedömde att åtgärder för att säkerställa att utsläpp ska förhindras var vidtagna. Ytterligare mätningar/åtgärder ansågs inte motiverade då resultatet från inkommen information inte kunde styrka att det rör sig om ett utsläpp som utgör en risk för miljö och hälsoskyddet.

Flygarna gör egen provtagning

Beskedet var nedslående så följande sommar skramlade några flygare och bybor ihop egna pengar för att ta ett avloppsprov under högsäsong och skicka provet för analys till ackrediterat laboratorium. Provet som togs i utsläppspunkten 2023-07-30 visade att både bakteriehalten (E.coli) och halten syreförbrukande organiskt material (BOD7) var anmärkningsvärt hög:

<i>Analys/Undersökning av</i>	<i>Resultat Enhet</i>
<i>E.coli</i>	<i>>100000 cfu/100ml</i> <i>(maxgräns för badvatten 500 cfu/100ml)</i>
<i>BOD7 (ATU)</i>	<i>150 ±30 mg/l</i> <i>(riktvärde för reningsverket i Kåseberga max 15 mg/l som årsmedelvärde)</i>

En punktmätning är inte jämförbar med de dygnsprover reningsverket tar. Resultatet från deras mätningar 8 gånger per år slås ut som ett medelvärde för hela året. Ändå framgår det av rapporten att ett utsläpp under högsäsong kan innehåller mycket höga mängder syreförbrukande material, samt kan utgöra en sanitär olägenhet.

Reningsverket i dag och planer för framtiden

Reningsverket i Kåseberga är ett litet verk med sämre reningskapacitet än ett större verk som till exempel det i Ystad. Det har betydligt lägre krav på reningsgrad är dessa. Det är dimensionerat för 400 personer sommartid och 120 personer vintertid. I byn finns det ca: 125 hus och dessa bebos oftast av mer än en person. År 2005 var beskedet från kommunen att reningsverket hade maximal kapacitet att ansluta ytterligare 3 fastigheter. Därför planerade man för att ansluta Kåseberga till Ystads reningsverk. Sedan dess har minst 5 fastigheter bebyggts och den gamla macken gjorts om till hotell och spa. Vidare har trycket från turismen både från övernattande gäster på campingen, med ca 150 platser, och dagsturism ökat enormt sedan 2005. Kåseberga har de senaste åren närmast sig 1 miljon besökare årligen.

Med det ökande turismen har restaurangverksamheten i hamnen fått ett stort uppsving. Anmärkningsvärt nog är inte deras kök och livsmedelshantering anslutna till reningsverket utan leds direkt ut i havet enbart via en fettavskiljare. Detta då reningsverket inte får ta emot avloppsvatten som är för smutsigt för att verket ska klara sina reningskrav.

Anslutningen till Ystads avloppsreningsverk har varit planerad sedan länge, dels för att Kåsebergas har för låg reningskapacitet och maxantalet anslutningar redan överskridits, dels för att fånga in områden med enskilda avlopp som Hammar, Peppinge och Löderups Strandbad. Projektet för samtliga orter skulle genomförts 2020–2025 enligt VA-planen, men har skjutits på framtiden flera gånger.

Kommunen har nyligen utrett alternativet att dra anslutningsledningarna i samband att den nya cykelbanan mellan Hammar och Skillinge byggs. Ledningsdragningen skulle kosta 5 miljoner. I december 2024 kom utredningen fram till att inte genomföra detta med hänvisning till att det inte finns planer på att bygga så många bostäder i området och därmed ringa behov.

Samtidigt kan man läsa i utredningen "Hållbar platsutveckling Kåseberga" om den stora potentialen för ökad turism och Ekoturism i byn. Det finns även ett "Green Team" som ska värna hållbarhetsmålen, men i den utredningens rapport nämns inget om reningsverket, att det redan nu är underdimensionerat för nybyggnation, ökat besökarantal och ökad livsmedelsindustri (den senare, i stort sett orenad).

Enligt kommunens VA-plan ska VA-anläggningarna drivas och förändras på ett sätt så att människa och miljö inte utsätts för risker, varken idag eller för kommande generationer.

*Flygbild över utloppet.
Vid flera tillfällen har
skärmflygare kunnat
konstatera en plym av grått
vatten ut i havet från utsläppet.
Bild och notering av detta har
skickats till tillsyns-
myndigheten men inte
föranlett vidare åtgärder.
Foto: David Bengtsson*

Östersjön är ett av världens mest förorenade hav, med helt syrefria områden där områden med syrebrist fortsätter öka på ett oroväckande sätt.

Logiken i att släppa ut orenat vatten direkt i havet p.g.a. det är så smutsigt att reningsverket inte klara sina reningskrav väcker frågor: Är kommunens reningsverk till för att skydda havsmiljön eller ska havsmiljön vara buffert för reningsverken? Vi efterlyser fokus på mål och syfte...

Är det rimligt att ha utsläppskrav med riktvärden utslagna på årsmedelvärde, när belastningen skiljer sig så anmärkningsvärt mellan turist- och lågsäsong? Hur avser kommunen att möta miljömålen om god kemisk och ekologisk status för södra Östersjön utan att vidta de uppenbara åtgärderna?

Nu hoppas vi att sista ordet inte är sagt om bättre avloppsrening i kommunens östra delar. Naturskyddsföreningen kommer under 2025 fortsätta dialogen med politiker och kommunen. Övriga naturälskare till lands, till havs och i luften kommer göra vad vi kan för att skydda vår del av Östersjön idag och för kommande generationer.

Text: Mona Ezzelarab

Bilder: David Bengtsson

Se även <https://duelagog.wixsite.com/kaseberga>
(flygarnas websida med bilder och filmer om Kåsebergas avlopp).

Påverkan av skräp på marina miljöer

Denna sammanfattning har tagits fram med stöd av Copilots AI-verktyg, baserat på originaltexten och med författarens godkännande.

Sedan den industriella revolutionens början har människans framsteg varit både en välsignelse och en förbannelse. År 1907 skapades det första helt syntetiska materialet – plast – vilket kom att revolutionera samhället. Det förbättrade levnadsstandard, möjliggjorde teknologiska innovationer och blev en symbol för modernitet. Men med tiden har denna innovation visat sig vara en av de största miljömässiga utmaningarna vi står inför. Denna text är en sammanställning av plastens påverkan på marina miljöer, dess konsekvenser för biologisk mångfald, och de globala ansträngningar som görs – eller inte görs – för att motverka problemet.

Marint skräp definieras som allt antropogent material som når haven. Det kan vara plast, metall, glas, trä, gummi eller papper, men plast dominerar med upp till 95% av sammansättningen. Skräpet kommer från både land- och havsbaserade källor: från hushåll, industrier, turism, fartyg och fiske. Genom vind, regn, avlopp och floder förs det till världshaven. Väl där sprids det till ytan, vattenpelaren, havsbotten, kustlinjer, isar och levande organismer. Många plastföremål sjunker, vilket gör att den synliga mängden skräp är missvisande låg.

Plastens kemiska struktur – långa polymerkedjor – gör den extremt svårnedbrytbar. Den kan finnas kvar i naturen i över hundra år. Genom fotodegradering bryts plasten ner till mikroplaster, mindre än 5 mm stora. Dessa kan vara primära (tillverkade i den storleken) eller sekundära (fragmenterade från större plast). Mikroplaster och plastproduktion bidrar också till spridningen av farliga kemikalier, som tungmetaller och bekämpningsmedel. Dessa ämnen kan påverka reproduktion och hälsa hos marina organismer och regleras därför av myndigheter.

Effekterna på marint liv är många. Intrassling är ett av de mest dokumenterade problemen. Djur fastnar i rep, nät och plastpåsar, vilket kan hindra rörelse, födosök och andning. Antalet arter som påverkas har ökat från 135 till 344 på mindre än två decennier. Spöknät – förlorade fiskenät – fortsätter fånga djur i upp till 20 år. Fåglar, sälar, valar, sköldpaddor och koraller är särskilt utsatta. Ungar och juveniler drabbas oftare, då de är mer nyfikna och oerfarna.

Förtäring av plast är ett annat stort problem. Fåglar, fiskar och andra djur misstar plast för föda. Det kan leda till minskat näringsintag, viktminskning och död. Stormfåglar är särskilt utsatta, då de har små muskelmagar och inte kan stöta upp osmältbara föremål. Studier visar att upp till 90% av vissa fågelungar innehåller plast. Plastens karaktär har förändrats över tid – från industriella pellets till vardagsföremål som flaskkorkar, plastpåsar och cigarettändare.

Även fiskar, musslor och kräftdjur påverkas. Mikroplaster har hittats i upp till 92 fiskarter, och i 75% av vissa musselarter. Odlat blåmussla innehåller ofta mer plast än vilda, troligen på grund av närheten till industrier. Havskräftor har hittats med plastbollar i magen, och även om hudömsning kan minska mängden plast, försvinner den inte helt.

Alba Stricker med den säl som tillverkades av de ca 30 kg skräp som flöt i land efter stormen Babet. Sälen har därefter demonterats och skickats till återvinning.

Plastens kemikalier påverkar organismer genom biokoncentration (upptag via huden) och bioackumulation (upptag via födan). Dessa ämnen ackumuleras i näringskedjan genom biomagnifikation, vilket gör toppredatorer särskilt utsatta. Vissa tillsatser i plast, som blyföreningar, kan läcka ut och bilda lakvatten – en giftig vätska. Studier visar att även små mängder av dessa ämnen kan orsaka hög dödlighet hos fisk.

Större plastföremål kan orsaka kvävning, särskilt hos stillasittande organismer som sjögräs och koraller. Plast som täcker växter blockerar solljus och hindrar fotosyntes. Återhämtningen kan ta månader, ibland utebli helt. Biodiversiteten påverkas, särskilt bland epifyter som lever på makroalger.

En annan konsekvens är spridningen av invasiva arter. Minst 387 arter har hittats på marint skräp, där plast dominerar. Dessa arter kan färdas långa sträckor och etablera sig i nya miljöer, vilket påverkar ekosystemens balans. Även patogener som *Vibrio* har observerats spridas via plast.

Trots dessa allvarliga konsekvenser har konkreta åtgärder varit begränsade. Flera initiativ har startats, som Ocean Conservancy's Strandens dag, EU-projektet MARLIN och FN:s olika program. Studier visar att en stor del av skräpet kommer från turism, dagvatten och byggindustri.

Internationellt har FN:s miljöförsamling (UNEA) initierat förhandlingar om ett globalt plastfördrag. Diskussionerna har dock präglats av motsättningar mellan länder med olika ekonomiska intressen. Trots fem möten har inget bindande avtal ännu fastställts. Ett sjätte möte planeras till 2025.

Flera FN-konventioner och program har etablerats, som UNCLOS, UNEP:s RSP och GPA, SDG 2030, Honolulu-strategin, Londonkonventionen och MARPOL. Dessa syftar till att reglera aktiviteter till havs, minska utsläpp från landbaserade källor och främja hållbar användning av marina resurser.

EU har infört flera direktiv, bland annat för att minska plastpåsar, förbättra avloppsvattenhantering, främja hållbar produktdesign och märka kosmetika utan mikroplaster. HELCOM, ett samarbete mellan Östersjöländerna, har tagit fram handlingsplaner och mål för att minska marint skräp.

Ett centralt begrepp är cirkulär ekonomi, där produkter återanvänds och återvinns för att minska behovet av nyproduktion. Trots detta återvanns endast 40,8% av plast i EU år 2016, och endast 6% av ny plast kom från återvunnet material. Detta innebär stora ekonomiska förluster, delvis på grund av bristande infrastruktur och samarbete inom industrin.

För att lyckas krävs insatser på alla nivåer – från individ till globalt samarbete. Konsumenter spelar en viktig roll genom att göra informerade val och återvinna korrekt. High Ambition Coalition föreslår att engångsplast ersätts, att en cirkulär ekonomi etableras och att globala regler införs för sortering, tillverkning och återanvändning.

Trots alla dessa initiativ visar prognoser att plastproduktionen kan fördubblas och läckaget till haven tredubblas till år 2040. Detta riskerar att kraftigt minska biodiversiteten och försämra vattenkvaliteten – med allvarliga sociala och ekonomiska konsekvenser. Om inte ett juridiskt bindande globalt avtal antas snarast, ser framtiden för marint liv mycket mörk ut.

Men det finns hopp. Varje handling räknas. Varje plastbit som plockas upp, varje medvetet val, varje samtal om problemet – allt bidrar till förändring. Det är inte bara en fråga om miljö, utan om respekt för livet självt. Och kanske, om vi lyssnar till havets tystlåtna rop, kan vi ännu vända utvecklingen.

Av Alba Stricker

Befolkningsutveckling och markanvändning i Ystad stad.

År 2013 gav Ystad Fornminnesförening ut en bok; *Ystads historia i kartor*.

Den är en gedigen guldgruva och visar Ystads utveckling under de senaste 600 åren. Med hjälp av drygt 200 kartor och kommentarer till dessa skildras på ett fascinerande sätt framväxten av en liten fiskeby till dagens tätort.

Det är en överväldigande information. Insikten om människors arbete och framåtanda genom århundradena lopp växer sig allt starkare under studierna.

Hur kommer Ystad tätort att utvecklas? Hur ser dess kartor ut om 600 år?

Den ursprungliga lilla fiskebyn vid Vassaån tillväxte sakta genom århundradena till en stad, som begränsades av en skyddsvall med stadsportar, benämnda Österport, Västerport och Norreport. (Se fig. 1). Dessa namn på stadskartan ger oss i dag en uppfattning av den begränsade ytan och storleken på den tidens tätort. Vi kallar den idag för Gamla staden.

Generationer avlöste efter hand varandra. För invånarnas försörjning hölls utanför stadsportarna kreatur och det odlades på ägorna, som kallades vångar, t.ex. Norrevång. Befolkningens antal växte mycket långsamt under flera hundra år.

Det var först för 150 år sedan, dvs under senare delen av 1800-talet som antalet invånare började öka, och man i större omfattning började bygga i vångarna utanför stadsportarna runt staden. Jordbrukets omvandling och industrialiseringen var gynnsamma förändringar som bidrog till att invånarna totalt sett fick det bättre ställt och kunde satsa på byggnation och olika verksamheter. Bokens kartor över Ystad blir alltmer detaljerade och olika plankartor på önskad utbyggnad avlöser varandra.

Stadens befolkning fortsatte att växa i en ökande takt under 1900-talet med åtföljande exploatering av åkermark i stadens och vångarnas utkanter.

I slutet av 1900-talet aktualiserades därför insikten om åkerjordens värde för kommande generationer, och för människans överlevnad i ett längre perspektiv. Konflikten mellan långsiktig hushållning av mark och exploatering för verksamheter och bostäder debatterades och diskuterades intensivt.

Var skulle staden byggas ut för en ständigt ökande befolkning utan att den omgivande åkerjorden förstördes? Olika planer avlöser varandra i kartmaterialet. Politiska diskussioner och beslut mynnade så småningom ut i att Ystad stads utbyggnad skulle ske som en "fingerstad" för att skydda den dyrbara åkerjorden runt staden. (Se fig. 2).

Utbyggnad har sedan dess skett med denna inriktning fram till år 2024. Ett "finger" sträcker sig utåt Öja åt nordost, ett annat mot Hedeskoga åt norr. Ett tredje börjar anas västerut mot Svarte.

Tillgänglig mark för ny byggnation i tätortens äldsta del är idag i princip slut. Den Gamla staden måste skyddas och bevaras av kulturhistoriska skäl samtidigt som den ger ekonomi åt turismen. Invånarna där måste få ha tillgång till en grön omgivning av folkhälsoskäl och enligt 3-30-300-målsättningen (3 träd ska kunna ses från bostaden, 30% krontäckning i kvarteret och max 300 m avstånd till större grönområde från bostaden).

Den "förtätning" som skett och sker har ett pris i form av minskande gröna miljöer och trafikproblem. Den gamla stadens kulturhistoriska och turistiska värden urholkas i små steg.

Marken som omger Ystad är värdefull åkermark och måste värnas i ett långsiktigt perspektiv. Områdena norr om ringleden är landskapsskyddade och där får ingen bebyggelse ske. Norr om ringleden runt staden har Dag Hammarskjölds park anlagts och kan ses som nutidens vångar. Parken är en stor naturtillgång och används flitigt av stadens invånare för rekreation och friluftaktiviteter. Början till exploatering av parkens mark sker nu vid Sjöborondellen. Historien upprepar sig.

Agenda 21 - vad hände sedan?

Ökningen av jordens befolkning och dess belastning på miljö och biologisk mångfald under senare delen av 1900-talet ledde efter internationella miljökonferenser fram till det internationellt överenskomna dokumentet Agenda 21. Människans långsiktiga överlevnad på planeten Tellus sattes i fokus.

Agenda 21 blev en angelägenhet även i Ystad kommun. Under 1990-talet gjordes planer för hur kommunens verksamhet skulle ställas om riktade till de hållbara målsättningar som överenskommits i Agenda 21. Ett tvärvetenskapligt projekt, *Ystadprojektet*, med deltagare från forskning, allmänhet, föreningar och politiker genomfördes och drog upp riktlinjer.

Under de 30 år som gått sedan dess har mycket gjorts, men mycket återstår. Omgivningen i världen har förändrats sedan dess och omställningen blir alltmer akut med tanke på en ökande befolkning, miljöförstöring, klimatförändringar, havsnivåhöjning, svält och krig.

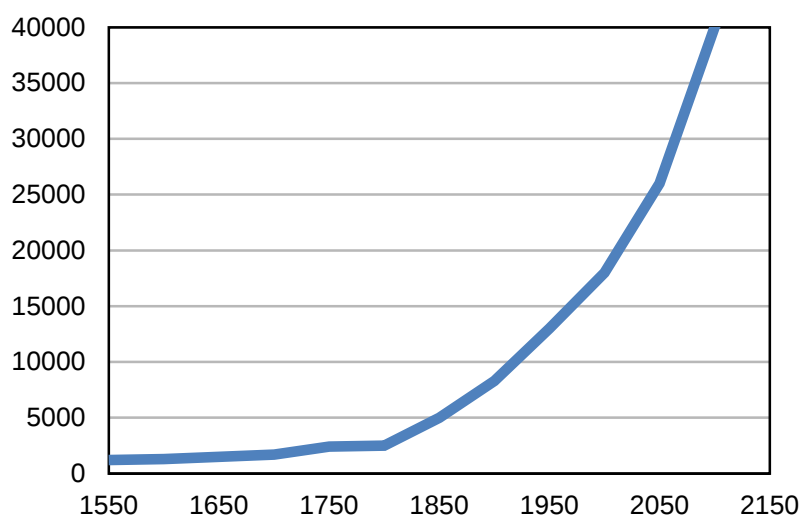
Befolkningsutvecklingen i Ystad följer samma tendens som i det stora perspektivet. Med hjälp av gammal och ny statistik kan detta åskådliggöras i tabeller och grafer.

År	1570	1690	1850	1890	1970	1995	2010	2020	2030
Antal	1 223	1 782	5 089	8 253	14 164	16 291	18 350	20 195	35 000

Tabell 1. Befolkningsutveckling för Ystad stad/tätort sedan 1000-talet. I tabellen har siffervärden avrundats (www.ortshistoria.se).

År	155	160	165	1700	1750	1800	1850	190	195	200	205	210
Avrundat	1 200	1 300	1 500	1 700	2 400	2 600	5 000	8 300	13 000	18 000	26 000	40 000

Tabell 2. Uppskattade och avrundade antal.

Graf 1. Befolkningsutveckling i Ystad tätort. Överensstämmelsen med motsvarande kurva för jordens befolkningsutveckling är stor.

År 2025 bor ca 20 000 människor i Ystad tätort.
Grafen pekar mot att Ystad stad har ca 40 000 invånare år 2100, dvs en fördubbling. På endast 75 år!

Med tanke på stadens begränsade marktillgångar, de kulturhistoriska värdena och de långsiktigt värdefulla omgivande åkerjordarna ter det sig fysiskt omöjligt att bygga bostäder för så många nya invånare även om man bygger tätt och på höjden. Bebyggelse måste ske någon annanstans, men då utan att inkräkta på åkermark. Natur i alla dess former måste skyddas med tanke på den katastrofalt minskande biologiska mångfalden. Den är grunden för människans överlevnad i det långa perspektivet. Kommer utbyggnad att ske på utfylld mark i havet trots hotande havsnivåförhöjning? Har Ystad stad/tätort växt färdigt med tanke på förutsättningarna?

Kartor berättar om förändring.

Några exempel på kartor som visar på den förändring som skett, och som ständigt pågår.

Fig. 1. 1793. Stadskarta, Georg Henric Bæijer

Fig. 2. Översiktskarta 1990. Den gamla staden är en liten förtätad del av staden. Observera den östra delen av utbyggnaden mot/på Öja mosse.

Fig. 3. Öja Mosse. Skånska rekognosceringskartan 1812-1820. Beskuret foto.

I östra delen av Öja mosse har områden fyllts ut och exploaterats till industrimark. Större delen av mossen har omvandlats från naturlig kolsänka till odlingsmark och betesområden. Priset för detta är mer koldioxidutsläpp och mindre vild natur med områden som är hem för flyttfåglar, djurliv och växter. Mossens rika biologiska mångfalden har på 50 år tunnats ut och avspeglas i Artportalens rapporter om minskande förekomst och ej återfunna arter av växter och djur.

Den stigande havsnivån kan komma att i en inte alltför avlägsen framtid återskapa den natur som fanns då mossen var en lagun vid vilken de första människorna bosatte sig.

Vilken framtid för Ystad stad kan anas?

Naturkatastrofer, svält och rovdrift på jordens resurser visar på människans tillkortakommande delaktighet i ekosystemet Jorden. Överflödets tid är förbi. Förutsättningarna för ett gott liv för kommande generationer beror på vad som sker nu. Bokens alla kartor visar på människans kreativitet, vilja och förmåga att förändra utifrån de förutsättningar som gällde just då.

Med all den kunskap vi har nu kan även vår generation ta ansvar och förändra med siktet inställt på ett längre perspektiv och med tanke på goda livsvillkor i Ystad stad århundraden framåt.

Historien kan vägleda.

Vad kommer Ystad stads kartor om 600 år att visa?

Den globala havsnivåhöjningen, orsakad av glaciärvsmältning och uppvärmning av havens vattenvolym, kommer att ha påverkat staden och dess invånare.

Åtskilliga s. k *planerade reträtter* har skett, vilket inneburit att bl. a järnvägen har flyttats till högre nivå p.g.a havets intrång. Delar av gamla staden har av kulturhistoriska och turistiska skäl likaså flyttats.

Områdena (vångarna) utanför den gamla stadsvallen har fått en förtätad, högre bebyggelse genom att hus/villor och verksamhetslokaler har rivits och ersatts med förändrade och effektivare boendeformer. Odling för självförsörjning och elförsörjning sker på hus, på tak och mellan byggnaderna. Självhushåll är normen. Tillgången till bostäder har begränsats, dvs ökningen av stadens befolkning har bromsat in. Ökningen har därmed styrts mot andra delar av kommunen. Invånarna lever goda liv med en förändrad och hållbar livsstil som tillgodoser deras basala behov såväl kroppsligt som andligt.

Tanken är fri.

Kerstin Svensson

Källor:

Ystads historia i kartor. En resa under 600 år. Ystadiana 2013. ISBN 9789175450537

Ystad kommuns hemsida (2025)

www.ystad.se/kommun-och-politik/sa-arbetar-ystads-kommun/stadsarkivet-i-ystad/historiska-kartor

www.ortshistoria.se/stad/ystad/befolkning

www.SCB.se

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2024

FÖR NATURSKYDDSFÖRENINGEN I YSTAD

Naturskyddsföreningen i Ystad är en lokalförening inom Svenska Naturskyddsföreningen och dess länsförbund i Skåne.

Föreningen har samarbetat under året med föreningarna i Tomelilla, Sjöbo och Simrishamn kommuner.

Styrelse, revisorer och valberedning

Styrelsen under året har bestått av:

Kerstin Svensson, ordförande
Raija Lañas, vice ordförande
Christina Carlsson, kassör
Börje Nilsson, sekreterare
David Altengård, ledamot
Simon Lundin, ledamot
Maj Persson, ledamot
Bert Rydhagen, suppleant
Christina Rosenberg, suppleant
Ylva Petersson, suppleant

Revisorer har under året varit:

Kerstin Persson
Ulf Wilhelmsson

Valberedningen består av:

Margareta Nörregård Lennartsson
Helen Nilsson

Årsmöte och styrelsemöten

Föreningens årsmöte hölls den 28 februari på Siriusordens lokaler i Ystad. Innan mötet höll representanter för länsstyrelsen ett mycket uppskattat föredrag om vargen. Årsmötet besöktes av ett 50 tal medlemmar.

Styrelsen har under året hållit 11 ordinarie protokollförda styrelsemöten samt ett extra styrelsemöte.

Medlemmar

Föreningen har vid 2024 års utgång 547 medlemmar varav 46 personer i åldrarna 4 – 20 år. Under året har vi fått 32 st nya medlemmar.

Exkursioner, föreläsningar och andra aktiviteter

Under året har vi genomfört en rad olika aktiviteter, exkursioner och föreläsning.

I **februari** hade vi en föreläsning om vargen med representanter från länsstyrelsen i Skåne som föreläsare. Ett 60 tal personer kom till föreläsningen.

Vi genomförde också en naturdag på februarilovet för hela familjen med tipspromenad, "naturbingo" samt korvgrillning, med ekonomiskt stöd från Ystads kommun. Vi hade ett 50 tal deltagare.

I **mars** genomförde vi ett sk spontanmöte på ett av Ystads caféer en söndagseftermiddag. För de som kom och fikade med oss berättade vi om vår verksamhet och hade en dialog kring vad man saknade. Mötet samlade ett tiotal besökare.

I **april** gick färden till Sandhammaren dit ett 15 tal deltagare hade sökt sig för att studera fågelsträcken under sakkunnig ledning. Under april genomfördes också tillsammans med Tomelilla kretsen lökgrodan i fokus. Mycket uppskattad exkursion med ett 40 tal deltagare.

I **maj** arrangerade vi fåglar i Sandskogen. Under en härlig med blåsig försommarkväll kunde ett 30 tal deltagare under guidning lära sig mera om vilka fåglar som besökte oss denna kväll. I maj hade vi dessutom en lördag på St Östergatan i Ystad inför EU valet. Temat var biologisk mångfald och syftet med vår närvaro var att uppmana folk att delta i EU valet. Vi hade många bra samtal under dagen.

Naturskyddsföreningen
Ystad

I **juni** genomfördes en kustvandring med ett 15 tal deltagare som vandrade längs kusten och Kabusa ån under sakkunnig ledning. Vi arrangerade även Nybrofältets dag där vår ordförande och expert från Lunds universitet ledde en vandring runt nybrofältet och berättade ingående och engagerat om olika fjärilar och dess värdväxter.

I **augusti** arrangerades vildare trädgård, där allmänheten bjöds in till ledamoten Maj Perssons trädgård för att få mera kunskap om hur man med enkla medel skapar en trädgård med biologisk mångfald. 15 personer sökte sig till trädgården.

I **september** kunde våra medlemmar och andra intresserade söka sig till Plågan utanför Skånes Tranås. Ledamoten Raija Lañas stod som värd och man hade möjlighet att håva i damm, gräva och även kolla på vilka växter det fanns hos Raija, vilket lockade 5 personer att delta. Under september deltog vi även på fritidens dag som arrangeras av Ystads kommun. Ett 100 tal personer besökte vår monter.

I **oktober** lockade vadare i Hörte ett 10 tal personer. I vackert höstväder kollade vi på vadare och andra fåglar som uppehöll sig i Hörte hamn och närliggande våtmark.

Svampar i Sandskogen den 13 oktober samlade ett 15 tal personer. Mykolog Anders Dahl artbestämde och berättade om deltagarnas svampfynd.

I **november** genomfördes en åvandring i Norre å med start vid vattenverket i Glemminge. Ett 20 tal personer deltog.

Sammanfattningsvis har vi genomfört 11 arrangemang i egen regi som samlat runt 235 personer. Vi har även deltagit i arrangemang som andra ansvarat för.

Samarbeten m.m.

Vi söker samarbete med våra grannföreningar och har inlett arbetet med att ha gemensamma

aktiviteter vilket vi kommer att försöka utveckla vidare under kommande år. Vi har deltagit i grannkretsmöte för diskussion om gemensamma frågor.

Vår ordförande Kerstin Svensson är floraväktare och hon har deltagit i inventeringar och möten om bevakning och skydd för vår flora.

Vi deltar i möten med ÖMAS som försvarsmakten bjuder in till kring Kabusa skjutfält. Vi samarbetar med Studieförbundet.

YstadNatur, hemsida, Facebook, digitala nyhetsbrev etc

Redaktionen för YstadNatur har producerat 2023 årsutgåva som gavs ut 2024. David Altengård var tidningens redaktör för sista gången. Temat för tidningen "Naturskyddsföreningen i Ystad 50 år" speglade på olika sätt de 50 år vi varit verksamma. Tidningen distribueras digitalt samt trycks i ett begränsat antal som bla. lagts ut på biblioteket i Ystad och dess filialer.

Vi kommunicerar även via vår hemsida och facebook med aktuella händelser och inlägg. Vi har skickat ut 4 digitala nyhetsbrev till de medlemmar som vi har aktuell e-postadress till.

Annan media

Vi har uppmärksammats i lokalpressen Ystads Allehanda ett flertal gånger under året och då främst via vår ordförande Kerstin Svensson. Artiklarna har handlat om biologisk mångfald kontra skötsel av kommunens mark samt Nybrofältet och planerad fjärilsslinga samt debattartikel. Även Sveriges radios program Naturmorgon har uppmärksammat Nybrofältet med en direktsändning därifrån.

Skrivelser, möten med kommunala politiker och tjänstepersoner

Kommunens stadsbyggandsavdelning skickar numera regelmässigt beslut om dispenser från strandskydd samt remisser för yttrande till oss. Vi har besvarat remisser från Ystads kommun angående ändringar av detaljplaner där vi ansett det varit adekvat att vi lämnat remissvar.

Två av styrelsens ledamöter har haft möte med bla. ordförande i samhällsbyggandsföreningen kring skötsel och skötselplaner för bla Sandskogens naturreservat.

Ordförande har haft en kontinuerlig dialog med olika tjänstepersoner på kommunen i flera av våra angelägna frågor och projekt. Periodvis är det svårigheter att få den kontakten att bli kontinuerligt återkommande.

Vi driver på kommunen för att Nybrofältet ska bli klart som kommunalt naturreservat.

Vi har under hösten bjudit in samtliga partier i kommunen till dialogmöten med representanter för vår styrelse. Det har gått trögt och långsamt att få till dessa möten men vi arbetar oförtrutet vidare.

Projekt fjärlsslinga

Arbetet med att ta fram och etablera en fjärlsslinga på Nybrofältet har accelererat och tagit form att bli ett projekt som vi driver. En studiecirkel har bildats där deltagarna bla. planerar och tar fram underlag för att kunna förverkliga projektet.

Föreningen har sökt bidrag till projektet från Sparbanken Syds stiftelse samt Naturskyddsföreningen central och blivit beviljad 50 000 kronor från vardera, dvs totalt 100 000 kronor.

Vi har också sökt tillstånd av kommunen att etablera fjärlsslingan och väntar nu spänt på ett positivt svar från dem.

Planeringen framöver tar sikte på att vi kan inviga slingan under sommaren 2025.

Tack!

Vi vill tacka alla som under året har bidragit till vårt arbete. Utan våra medlemmars engagemang och stöd hade det varit svårt att bedriva en aktiv förening med ett som vi hoppas tilltalande program och att vi engagerar oss i frågor som berör många.

Ystad den 20 januari 2025

För styrelsen

Kerstin Svensson
Ordförande

Verksamhetsplan för Ystads Naturskyddsförening år 2025.

Naturskyddsföreningen i Ystad arbetar för naturupplevelser, kunskapsspridning och opinionspåverkan inom natur och miljö och vill, med lust och glädje som drivkraft, värna, vårda och visa naturen i Ystads kommun med omnejd.

Vi verkar för en hållbar livsstil och samhällsutveckling och påverkar med kunskap och engagemang allmänhet, beslutsfattare och media i natur och miljöfrågor.

Styrelse

Styrelsen träffas ungefär 1 gång per månad och följer då upp programverksamhet, ekonomi och medlemsutveckling.

Kommunikation och sociala medier

Kommunikation ska fortsatt utvecklas både internt till medlemmar och externt för att nå fler.

Vi vill driva mer opinionsbildning genom att utveckla kontakten med media och öka närvaron i sociala medier.

Hemsidan ska hållas aktuell.

Årsskriften arbetas fram av en redaktionsgrupp och publiceras på föreningens hemsida. Ett mindre antal av tryckt skrift ska om möjligt finnas tillgänglig på Ystads stadsbibliotek.

Arbetet med att skicka ut nyhetsbrev ca 4 gånger per år till de medlemmar som har e-post fortsätter.

Samverkan kring föredrag m m ska ske med bl a

Studieförbundet, Stadsbiblioteket och grannkretsarna.

Naturskyddsföreningen
Ystad

Biologisk mångfald

- Vi avser att fortsatt informera om biologisk mångfald och invasiva främmande arter.
- Vi vill värna områden i kommunen som rymmer stor biologisk mångfald. Vi vill verka för att omvandla gräsmattor och vägkanter till ytor med stor biologisk mångfald.
- Vi vill verka för att fler träd behålls eller planteras i kommunen, framför allt i stads- och bymiljö.
- Vi vill bevaka skötseln av naturreservaten i kommunen så att deras naturvärden inte försämras utan helst ökar.
- Vi driver på för att ett nytt kommunalt naturreservat, Nybrofältet, bildas söder om naturreservatet Lilla Köpinge.
- Vi driver på för att gamla skjutbanan i Norra sandskogen införlivas i det kommunala reservatet.
- Vi vill värna våtmarker och att fler sådana skapas i kommunen, allt för att gynna biologisk mångfald.

Omställning

Omställning av samhället som innebär en mer miljövänlig inriktning skall genomsyra och vara en självklar del av vår verksamhet. Vi ska fortsätta samarbeta med Studieförbundet för samhällets omställning i klimat- och miljöfrågor.

Yttranden och påverkansarbete

I aktuella miljöfrågor engagerar vi oss genom aktiviteter, yttranden, synpunkter och politikerträffar. Vi deltar gärna som "bollplank" gentemot politiken, förvaltning m fl.

Naturskyddsföreningen
Ystad

Medlemsaktiviteter

Vi vill att fler medlemmar hittar ut i naturen och deltar i våra aktiviteter. I årets program anordnas ca 1 aktivitet/månad. Programmet visas digitalt på föreningens hemsida. Information ges även på FaceBook och i nyhetsbrev.

Vi deltar i SBF:s aktivitet De vilda blommornas dag.

Vi deltar i Floraväktarna i Skånes verksamhet.

Dagfjärilsövervakning på Nybrofältet sker i samarbete med Lunds Universitet. Föreningens fjärilsgrupp arbetar i studiecirkelform med projektet "Nybrofältets fjärilsslinga".

Vi stödjer Hörjelgården och Örn 72.

Ystad den 29 januari 2025

Styrelsen i Ystads Naturskyddsförening

ystad.naturskyddsforeningen.se

ystad@naturskyddsforeningen.se

Naturskyddsföreningen
Ystad